

Coolia 27(4), october 1984

COPRINUS AMPHITHALLUS, WEINIG BEKEND EN TOCH ZO GEMAKKELIJK

KEES ULJE, v. Wassenaerstraat 34, 2461 RC Langeraar

SUMMARY

Coprinus amphithallus M. Lange & A.H. Smith is described from the Netherlands. Illustrations of macroscopical and microscopical characters are provided.

Bij gebrek aan andere fungi probeerde ik dit voorjaar maar eens een inktzwammetje te determineren, dat het kopje nog boven een grasveldje in de buurt had weten te krijgen. De determinatie leidde naar de *Setulosi*-groep maar met wat kenmerken van de ene soort en wat kenmerken van een andere hield ik, wat mij overigens wel vaker overkomt, drie soorten over die het zouden kunnen zijn. Door wat meer materiaal te verzamelen dacht ik de gerezen problemen wel de baas te kunnen. Dit verzamelen heeft trouwens nog niet tot het gewenste resultaat geleid, wel tot het verzamelen van alles wat maar op een "*Setulosi*" lijkt en omdat inktzwammen macroscopisch nogal eens op elkaar willen lijken komen er wel wat meer soorten in mijn trommeltje dan de door mij gezochte.

Zo trof ik onlangs *Coprinus amphithallus* aan, een soort die nog niet is opgenomen in de Standaardlijst van nederlandse macrofungi. Het geeft weer moed, tussen de problemen door, zo'n bijzondere soort te treffen, die daarbij ook nog vrij gemakkelijk op naam te brengen is. Ik zal hier een beschrijving geven van mijn materiaal.

Coprinus amphithallus M. Lange & A.H. Smith, Mycologia 45: 774 (1953).

Hoed gesloten tot 8 x 5 mm, uitgespreid tot 18 mm, eerst eivormig, dan convex tot vlak, rand weinig opgekruld, aanvankelijk crème met bruine top, later meer grijs (Munsell 10 YR 5-6/1, Methuen 5 C/D 2), centrum en streping lang bruin blijvend (Muns. 7½ YR 3-4/4, 7½ 4/4, 7½ YR 4-5/6; Meth. ongeveer 6 D 6). In verse toestand met duidelijk rose tint. Lamellen smal, tot 1,5 mm. breed, smal aangehecht, eerst wittig dan grijs, vrij licht blijvend. Tenslotte zwart vlekkelig en gedeeltelijk zwarte snede. Aantal lamellen ongeveer 20, tussenlamellen 1. Steel tot 80 x 1-1,5 mm, basis iets knollig (tot 2 mm), wit, wat glazig en over de gehele lengte wit berijpt. Zeer breekbaar. Aan de basis wat myceliumhaartjes.

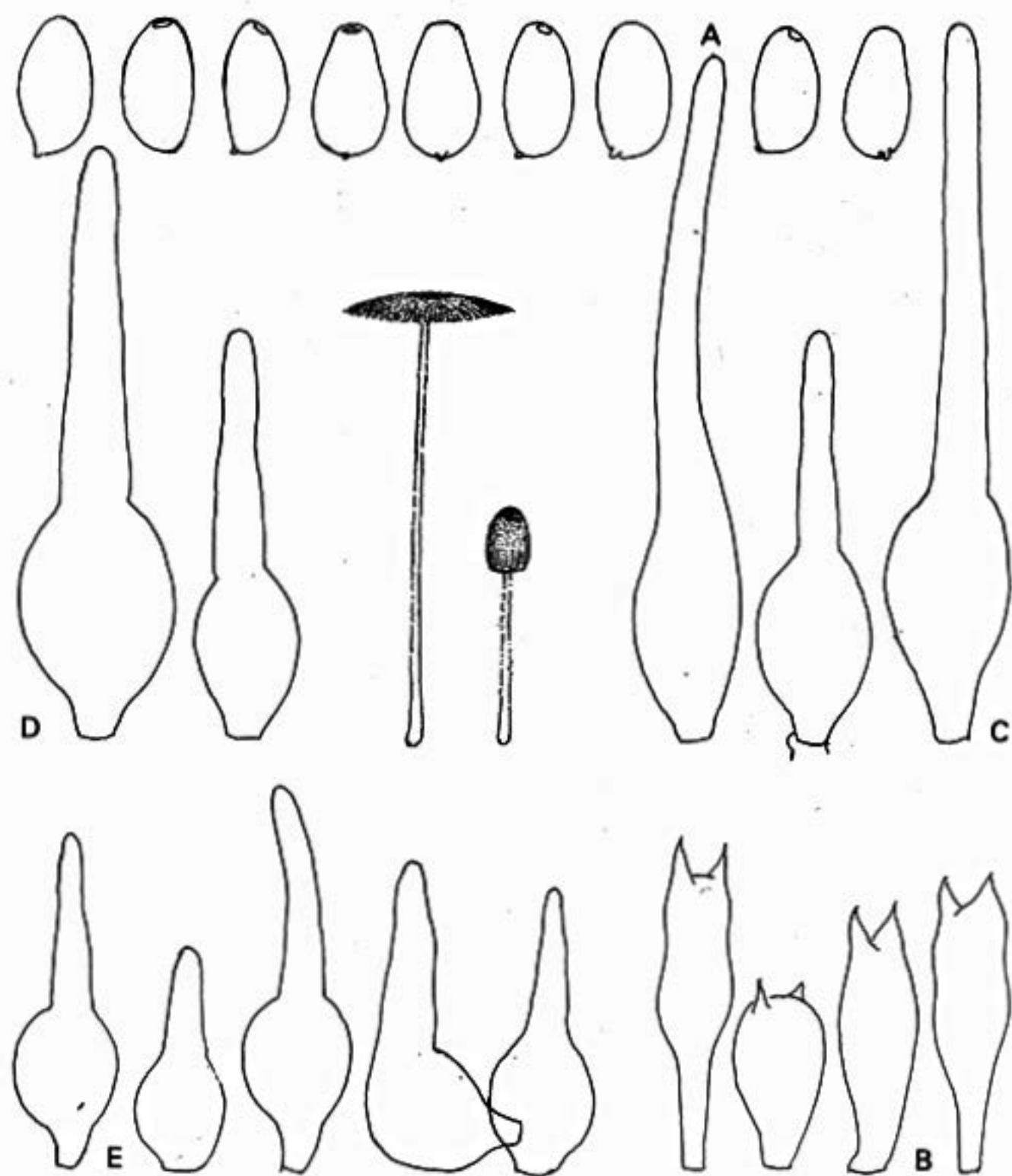

Fig. 1. *Coprinus amphithallus* x 1. A: sporen, B: basidiën, C: pilocystiden, D: caulocystiden en E: cheilocystiden, alles x 1000.

Sporen ellipsoïd tot zwak amygdaliform, $12,3-15,6(19) \times 7-8,5(9,5) \mu\text{m}$, in vooraanzicht iets breder dan in zij aanzicht. Quotient $1,7 - 1,8 - 1,9$; $L-d = 5,8 - 6,7 - 7,3$. Basidiën 2-sporig, $21-34 \times 8-11 \mu\text{m}$. Kiempore excentrisch. Pilocystiden hyalien, soms wat bruinig naar de basis, tot $85 \mu\text{m}$ lang, buik tot $16 \mu\text{m}$ breed, top tot $7 \mu\text{m}$, met wat toelopende hals. Caulocystiden als pilocystiden maar in het algemeen wat forser. Cheilocystiden klein, meestal korter dan $40 \mu\text{m}$, soms tot $50 \mu\text{m}$, met vrij ronde buik en smalle, toelopende hals. Buik $11-16 \mu\text{m}$ breed, hals bij buik maximaal $7 \mu\text{m}$ breed en $2-3 \mu\text{m}$ aan de top. Geen pleurocystiden. Gespen aanwezig. Hoedoppervlak uit rondachtige cellen bestaand, meest tot $35 \mu\text{m}$, soms tot $50 \mu\text{m}$ in doorsnede.

Amsterdam, Amsterdamse Bos, in kleiig/zandige berm, tussen laag, ijl gras met wat mos. Solitair groeiend in kleine groepjes. 19-06-1984.

Alphen a/d Rijn, Verlengde Aarkade, op kleiige grond tussen gras. 1 Exemplaar. 19-07-1984.

Van zijn groepsgenoten met 2-sporige basidiën onderscheidt *C. amphithallus* zich door de flesvormige cheilocystiden. De andere 2-sporige soorten, *C. sassii* M. Lange & A.H. Smith en *C. bisporus* J. Lange moeten vesiculeuze cheilocystiden hebben en van een flink formaat (tot $60 \times 30 \mu\text{m}$). Daarbij behoren beide soorten op mest te groeien. Dan moet er nog een 2-sporige soort zijn, *C. verrucispermus* Joss., doch deze heeft wrattige sporen en rondachtige cheilocystiden. Ook de andere soorten in de groep, de 4-sporige, vallen af door verschillende afwijkende kenmerken, maar vooral doordat zij veel grotere cheilocystiden hebben, ook als ze flesvormig zijn.

Een uitstekende, goed geïllustreerde beschrijving geven Kühner & Romagnesi (1957); met de "Flore" kan de soort nog niet gedetermineerd worden. Voorts kan de soort gedetermineerd worden met de Moser (1983) en met Orton & Watling (1979).

LITERATUUR

- Kühner, R. & Romagnesi, H. 1957. Compléments à la "Flore analytique" VII. Espèces nouvelles, critiques ou rares de Naucoriacées, Coprinacées et Lépiotacées. Bull. Soc. Nat. Oyonnax 10-11: 1-94.
- Lange, M. & Smith, A.H. 1953. The *Coprinus ephemerus* group. Mycologia 45: 747-780.
- Moser, M. 1983. Die Röhrlinge und Blätterpilze. Kleine Kryptogamenflora Band II b/2, 5e Auflage. Stuttgart - New York.
- Orton, P.D. & Watling, R. 1979. Coprinaceae Part 1. Edinburgh.